

«Το άλλο πρόσωπο της εκπαίδευσης...»

Ανέκαθεν, η σχολική βία ταλάνιζε τον εκπαιδευτικό φορέα, ως ένα φαινόμενο κοινωνικής παθολογίας, με βαθιές ρίζες, που ξεκινούν από την οικογένεια και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Ωστόσο, στη σημερινή εποχή, οι διαστάσεις, που λαμβάνει ο συγκεκριμένος τύπος εκφοβιστικής συμπεριφοράς, είναι απειλητικές και σαφώς μεγάλο ρόλο διαδραματίζει η ηρωοποίηση της βίας από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καθώς και η διάβρωση των ηθικών αξιών της κοινωνίας. Άραγε, είναι κατανοητό πόσο σοβαρό αντίκτυπο θα έχει αυτή η μορφή βίας στη διάπλαση πολιτών, οι οποίοι μακροπρόθεσμα θα ενταχτούν στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και θα κληθούν να συλλειτουργήσουν με αυτό; Μήπως το σχολείο έχει μετατραπεί σε μία αρένα μάχης, αντί να επιτελεί τον ουσιαστικό ρόλο με τον οποίο είναι επιφορτισμένο, δηλαδή την ηθική διάπλαση των νέων ανθρώπων;

Μήπως οφείλουμε να σκάψουμε πολύ βαθιά, για να αναζητήσουμε τη ρίζα αυτού του σκληρού φαινομένου; Και λέω σκληρό, γιατί αφορά στις πιο ευάλωτες και αγνές ηλικιακές ομάδες, που ακόμα δεν έχουν διαμορφώσει πλήρως την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα τους και διαρκώς επιζητούν ερείσματα, για να αισθανθούν ασφάλεια και να εξελιχθούν. Η σχολική βία λοιπόν, έχει τις ρίζες της στο σαθρό οικογενειακό υπόβαθρο, που δεν αφήνει περιθώρια για μια υγιή διαπαιδαγώγηση, βασισμένη σε ηθικές αξίες και στεγανά πρότυπα, που καλλιεργούν το αίσθημα της ασφάλειας. Επομένως, όταν στους κόλπους μιας οικογένειας επικρατεί κλίμα βίας, τότε το νεαρό μέλος είναι πιθανόν να αναπαράγει τέτοιου είδους συμπεριφορές, εφόσον θαυμάζει το γονικό πρότυπο και σαφώς επιχειρεί να το μιμηθεί. Μπορεί βέβαια να υιοθετεί τη βία ως αποτέλεσμα της οργής, που έχει συσσωρεύσει, εκδηλώνοντάς τη με λανθασμένο τρόπο. Από την άλλη, μέσα στο πλαίσιο του μοντέλου της αδιάφορης οικογένειας, τα παιδιά θύτες προσπαθούν να καλύψουν ψυχικά κενά, που έχουν βιώσει στο οικογενειακό τους περιβάλλον και προκαλούν τη βία επιζητώντας έντονα την προσοχή. Οι καταπιεστικοί γονείς έρχονται να συμπληρώσουν το πάζλ. Σε αυτό το οικογενειακό πρότυπο, ο εκφοβισμός λειτουργεί ως αντίδραση στην καταπίεση και τις ευθύνες, με τις οποίες επιφορτίζονται τα νεαρά μέλη.

Διεισδύοντας στα ενδότερα αυτής της κοινωνικά παθογενούς συμπεριφοράς, οι νεαροί θύτες εμφανίζονται ως άτομα με χαμηλή απόδοση στα

σχολικά μαθήματα και μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις τυχαίνει να καθίστανται θύματα περιθωριοποίησης των συμμαθητών και σε σπάνιες περιπτώσεις των εκπαιδευτικών. Ο μόνος τρόπος να νιώσουν αποδοχή και επιβεβαίωση από τους συμμαθητές τους είναι η επιβολή τους μέσω της χρήσης βίας. Παράλληλα, οι θύτες σχολικού εκφοβισμού εμφορούνται από συναισθήματα ανεπάρκειας και ανασφάλειας, που τους έχουν καλλιεργήσει γονείς με υψηλές προσδοκίες, όσον αφορά στις σχολικές τους επιδόσεις. Όταν ένας μαθητής απαξιώνεται από τους γονείς του, σχετικά με την υψηλή απόδοση στα μαθήματα και κατ' επέκταση την επιβεβλημένη εισαγωγή του σ' ένα ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης, που φυσικά συνάδει με τις επιθυμίες αποκλειστικά των γονιών, τότε εκείνος θα εκτονώσει τη στεναχώρια και την ανασφάλεια με τον λάθος τρόπο. Όπως αντιλαμβάνεται κάποιος, η επιθετική συμπεριφορά αποτελεί διέξοδο από τον έλεγχο και δημιουργεί την αίσθηση ενός επίπλαστου σεβασμού.

Φυσικά, ο ρατσισμός δε θα μπορούσε να μην είναι συνυφασμένος με την ανάπτυξη εκφοβιστικών συμπεριφορών μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Παιδιά μεταναστών, που αδυνατούν να εγκλιματιστούν με τα εντόπια ήθη, τη γλώσσα και τις ενδυματολογικές επιλογές, γίνονται μάρτυρες εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Παιδιά ευτραφή, με χαμηλό νοητικό επίπεδο ή κάποιου είδους σωματική δυσλειτουργία γίνονται εύκολα θύματα της σχολικής βίας, μη ανταποκρινόμενα στα «φυσιολογικά» πρότυπα. Η διαφορετικότητα είναι τρομακτική και στην ουσία τρομάζει, όσους μέσα τους αντιμετωπίζουν άλυτες ανασφάλειες και ψυχολογικά συμπλέγματα κατωτερότητας. Ποιο λοιπόν είναι το πιο εύκολο θήραμα; Εκείνος, που μπορεί να στοχοποιηθεί ευκολότερα, επειδή είναι εμφανώς διαφορετικός.

Εμβαθύνοντας, τα πρότυπα βίας, που αναπαράγουν οι νέοι εκπορεύονται κυρίως από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα ΜΜΕ προωθούν την ηρωποιημένη βία και μέσω αυτής οι θύτες αισθάνονται ότι αποκτούν μια δημοφιλή εικόνα στο σχολείο, ανάλογη με εκείνη των προτύπων με τα οποία έρχονται σε καθημερινή επαφή και θαυμάζουν. Οι ήρωες των ηλεκτρονικών παιχνιδιών και των τηλεοπτικών σειρών μεταφέρονται στο σχολικό περιβάλλον και επιχειρούν να επιβληθούν σε όσους συνομηλικούς αδυνατούν να αντιδράσουν προς την βίαση συμπεριφορά και δεν επιθυμούν να συμπορευτούν με τη συγκεκριμένη νοοτροπία υπακούοντας στον σχολικό κανονισμό.

Περαιτέρω, η εφηβεία πυροδοτεί ψυχολογικές διακυμάνσεις, ορμονικές διαταραχές, παθητικές συμπεριφορές και οργή. Συνεπώς, από τη μία πλευρά το παιδί γίνεται θύτης σχολικού εκφοβισμού και στον αντίποδα τρέπεται σε θύμα – αποδέκτη της βίας, εξαιτίας της χαμηλής αυτοεκτίμησης και της υπέρμετρης ανασφάλειας.

Επομένως, πως ο εκπαιδευτικός φορέας θα μπορέσει να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων και να εκριζώσει τα βαθύτερα αίτια, που εκτρέφουν την σχολική βία; Σαφώς, οι λύσεις οφείλουν να είναι δραστικές και να έχουν κατά βάση προληπτικό χαρακτήρα. Άλλωστε, η πρόληψη είναι εκείνη, που θα περιστείλει την οργή και το θυμό. Πιο ειδικά, οι συλλογικές δράσεις οδηγούν τους μαθητές στην εξοικείωση με το διαφορετικό, ως προς την καταγωγή, τη θρησκεία, τις οικονομικές απολαβές και τη σεξουαλικότητα. Στην ουσία, μαθαίνουν να υπερασπίζονται το διαφορετικό, χωρίς να αισθάνονται ότι απειλούνται. Επιπλέον, όταν η διαδικασία της μάθησης απαλλαγεί από τον καθαρά αναχρονιστικό θεσμό της αποστήθισης, που καθιστά τον χαρακτήρα της εκπαίδευσης τεχνοκρατικό, η εκπαίδευση θα λάβει έναν χαρακτήρα ανθρωποκεντρικό. Έτσι, θα προσανατολίζεται στη διαμόρφωση προσωπικοτήτων, που εκτός από μορφωμένες θα είναι σε θέση να αλληλοεπιδρούν γόνιμα με τους συνανθρώπους τους.

Προς επίρρωση των παραπάνω, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν πέραν των εκπαιδευτικών εφοδίων, με τα οποία εξοπλίζουν τους μαθητές να διαδραματίζουν και ρόλο ηθικού παιδαγωγού, που θα καθοδηγεί ορθά και θα εξισορροπεί τις διαμάχες μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Ακόμη, οφείλουν να συνεργάζονται αρμονικά με τους γονείς των παιδιών, ειδικά σε περιπτώσεις, που οι μαθητές εμφανίζουν αποκλίνουσες συμπεριφορές και ρέπουν στην επιθετικότητα. Περαιτέρω, οι σχολικές μονάδες είναι επιτακτικό να επανδρωθούν με ειδικά καταρτισμένο προσωπικό, όπως ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς, που θα προσφέρουν απλόχερα τις συμβουλευτικές τους υπηρεσίες τόσο σε παιδιά θύτες, όσο και σε παιδιά θύματα της σχολικής βίας. Άλλωστε, εάν υπάρξει δυνατότητα θεραπείας ενός παιδικού τραύματος, μπορούν να αποτραπούν ποικίλες επιθετικές συμπεριφορές και στην μετέπειτα ενήλικη ζωή.

Καταληκτικά, η σχολική βία αποτελεί το προκάλυμμα της ηθικής εξαχρείωσης της κοινωνίας μας. Εάν κάποιος επιχειρήσει να προσεγγίσει το θέμα επιδερμικά, το μόνο που θα κατορθώσει είναι να έρθει αντιμέτωπος με την αχαλίνωτη οργή και το θυμό ορισμένων εφήβων, οι οποίοι εκσφενδονίζουν προπηλακισμούς και χτυπήματα προς κάθε πλευρά, πληγώνοντας σωματικά και ψυχικά συνομηλίκους τους. Ως γνωστόν, η βία απορρέει από την ανασφάλεια και την ανεκπλήρωτη συναισθηματική κάλυψη μέσα στους κόλπους της οικογένειας. Όταν ο μαθητής θα παύσει να ενοχοποιεί τον εαυτό του και θα στοχοποιεί τους θύτες, τότε θα ξεκινήσει η πραγματική εξυγίανση του φαινομένου. Όλοι μιλάμε για βία των νέων στα σχολεία, όμως αυτή τη βία τη διδάσκουμε εμείς, με την συγκάλυψη. Ήρθε επιτέλους το πλήρωμα του χρόνου, τα σχολεία να μετουσιωθούν σε χώρους, που προασπίζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ηθική διάπλαση, προφυλάσσοντας τα όνειρα κάθε παιδιού. Τα παιδιά αποτελούν το μέλλον της κοινωνίας και είναι αδήριτη ανάγκη να μάθουν να αγαπούν και να αλληλοεπιδρούν με το συνάνθρωπο, ως εν δυνάμει πολίτες της κοινωνίας. Μιας κοινωνίας, που η βία καταδικάζεται και δεν συγκαλύπτεται κάτω από το χαλάκι της άγνοιας και της αδιαφορίας.

ΜΑΤΙΝΑ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, 14/4/2023